

Kypros Pähkinänkuoressa

Huomio: Kaikki tilastotiedot viittaavat Kyproksen hallituksen hallitsemiin Kyproksen tasavallan alueisiin. Ne eivät koske Turkin vuodesta 1974 miehittämiä alueita, ellei toisin mainita.

Valokuvat: Lehdistö- ja viestintävirasto, Kyproksen matkailuvirasto, Kyproksen keskuspankki, Eurooppalaisten ohjelmien, koordinoinnin ja kehityksen pääosasto, Limassolin satama-arkisto, www.dreamstime.com

Tämän julkaisun tai sen osien myynti tai muu kaupallinen hyödyntäminen on ehdottomasti kielletty.

Otteiden uudelleenjulkaisu tästä julkaisusta on sallittua, kunhan julkaisu merkitään asianmukaisesti otteiden lähteeksi.

Lehdistö- ja viestintäviraston julkaisut ovat saatavilla ilmaiseksi.

Kypros Pähkinäkuoressa

2

Kyproksen tasavalta

Valtio

Valtion virallinen nimi: Kypriaki Demokratia (kreikka), Kıbrıs Cumhuriyeti (turkki), Republic of Cyprus (englanti).

Itsenäisyyspäivä: 1. lokakuuta.

Kypros itsenäistyi Britannian siirtomaavallan alaisuudesta vuonna 1960. Vuonna 1974 Turkki hyökkäsi Kyprokseen ja miehitti 36,2 % sen itsenäisestä alueesta. Saaren pääkaupunki Lefkosian (Nikosía) halki kulkee yhä tänäkin päivänä tulitaukolinja, joka jakaa kaupungin ja maan kahtia.

Vaikka saaren pohjoisosa on ulkovallan miehittämä, Kyproksen tasavalta on saaren ainoa kansainvälisesti tunnustettu laillinen valtio, jolla on hallintavalta koko alueelle, Turkin valtaamat alueet mukaan lukien.

Lippu

Kyproksen tasavallan lippu kehitettiin vuonna 1960, kun Kyproksesta tuli itsenäinen valtio.

Lipun keskellä, valkoisella taustalla, on kuparin värinen (pantone 1385 C) siluetti Kyproksen kartasta. Kartan alla on kaksi oliivinvihreää (pantone 574 C) oliivinoksa. Kuparin värillä on kaksoismerkitys: saaren nimen kerrotaan juontavan juurensa muinaisesta kuparia tarkoittavasta sanasta (eteocypriot tai sumeri); lisäksi kupari on liittynyt läheisesti Kyprokseen jo antiikin ajoista asti, jolloin saaresta tuli kyseisen mineraalin merkittävä tuottaja ja toimittaja. Oliivinoksat symboloivat rauhaa.

Vaakuna

Kyproksen tasavallan vaakunassa on valkoinen kyyhky, joka kantaa nokassaan oliivinoksa. Kyyhkynen sijaitsee kuparin värisen (pantone 1385 C) vaakunakilven sisällä; kupari on liitetty Kyprokseen jo muinaisista ajoista asti. Kyyhkyn alla on valkoisella värillä kirjoitettu vuosiluku "1960", joka viittaa Kyproksen itsenäistymisvuoteen. Vaakunakilven molemmin puolin on kaksi oliivinvihreää (pantone 574 C) oliivinoksa, jotka symboloivat rauhaa yhdessä valkoisen kyyhkyn kanssa.

Hallinto

Kypros on itsenäinen tasavalta, jonka päämies on presidentti. Perustuslaki jakaa valtionhallinnon toimeenpanoelimeen, lainsäädäntöelimeen ja oikeuslaitokseen itsenäisine päätäntävaltoineen. Presidentti on sekä valtion että hallituksen päämies.

Toimeenpanoelin

Presidentti

Vuoden 1960 perustuslain mukaan presidentin tulee olla kyproksenkreikkalainen, jonka kyproksenkreikkalainen väestö valitsee suoralla kansanvaalilla. Varapresidentin tulee olla kyproksenturkkilainen, jonka kyproksenturkkilainen väestö niin ikään valitsee suoralla kansanvaalilla. Molempien virkakausi on viisi vuotta.

Perustuslain mukaan presidentti ja varapresidentti käyttävät toimeenpanovaltaa yhdessä nimittämässä ministerineuvoston kanssa (presidentti nimittää

seitsemän ja varapresidentti kolme ministeriä). Sekä presidentillä että varapresidentillä on lopullinen veto-oikeus ministerineuvoston tekemiin päätöksiin sekä parlamentin säätämiin, ulkosuhteita, maanpuolustusta ja turvallisuutta koskeviin lakeihin ja päätöksiin. Kyproksenturkkilainen varapresidentti ja kolme kyproksenturkkilaista ministeriä kuitenkin vetäytyivät hallituksesta vuonna 1964. Tämän jälkeen kaikissa ministeriöissä, joiden määrää on kasvatettu yhteentoista, on toiminut ainoastaan kyproksenkreikkalaisia. Varapresidentin virkaa ei ole täytetty.

Ministerineuvosto

Ministerineuvostolla on toimeenpanovalta kaikissa asioissa. Kukin ministeri on oman ministeriönsä päämies, ja tällä on toimeenpanovalta kaikissa ministeriön toimialueeseen kuuluvissa asioissa.

Myös hallituksen puhemies ja presidentin apulaisministeri ovat läsnä ministerineuvoston kokouksissa.

4

Lainsäädäntöelin

Parlamentti

Lainsäädäntövaltaa käyttää yksikamarinen parlamentti. Sen jäsenet valitaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Perustamisvuotenaan parlamentti koostui 50 jäsenestä, joista 35:n tuli olla kyproksenkreikkalaisia ja 15:n kyproksenturkkilaisia. Vuonna 1985 paikkojen määrää kasvatettiin 80:aan, joista 56 oli varattu kyproksenkreikkalaisille edustajille ja 24 kyproksenturkkilaisille.

Kyproksenturkkilaisten edustajien vetäytyttyä vuonna 1964 parlamentti on toiminut ainoastaan kyproksenkreikkalaisten edustajien voimin.

Uskonnolliset maroniitti-, armenialais- ja latinalaisryhmät äänestävät kyproksenkreikkalaisen väestön mukana ja valitsevat samalla kukin keskuudestaan yhden lisäedustajan. Nämä äänioikeudettomat edustajat osallistuvat parlamentin kokouksiin, mutta eivät päätöksentekoon. Heitä kuullaan kysymyksissä, jotka koskettavat erityisesti heidän edustamiaan väestöryhmiä.

Parlamentti nimittää Kyproksen tasavallan presidentin virkaansa.

Koska varapresidentin virka on ollut täyttämättä vuodesta 1964 asti, parlamentin puheenjohtaja toimii tasavallan virkaatekevänä presidenttinä tasavallan presidentin poissa ollessa tai ollessa väliaikaisesti estynyt.

Oikeuslaitos

Oikeuslaitos on erillinen elin, joka on riippumaton valtionhallinnon kahdesta muusta elimestä.

Oikeuslaitos on itsehallinnollinen toimikelpoisuuteen, määräysvaltaan ja tuomiovaltaan nähden.

Korkein oikeus

Korkein oikeus on maan korkein oikeusaste. Se koostuu 13 tuomarista, joista yksi on puheenjohtaja. Sillä on tuomiovalta minkä tahansa lain perustuslainmukaisuuden tai tasavallan elinten tai viranomaisten välille syntyneiden valta- tai toimikelpoisuuskiistojen selvittämisessä. Lisäksi se kuulee ja antaa päätöksensä kaikista tasavallan presidentin esittämistä selvityspyynnöistä, jotka koskevat parlamentin säätämien lakien perustuslainmukaisuutta. Korkein oikeus on tasavallan viimeinen **valitustuomioistuin**, joten sillä on harkintavalta kuulla ja tehdä päätöksiä valituksissa, jotka koskevat alemmissa oikeusasteissa käsiteltäviä siviili- ja rikosoikeudenkäyntejä.

Vaalituomioistuimena korkeimmalla oikeudella on myös valta kuulla ja antaa päätöksiä vaalilainsäädännön tulkitsemiseen ja soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi korkein oikeus toimii **merioikeustuomioistuimena**, jolla on valta antaa tuomioita ja käsitellä valituksia.

Ensimmäisen asteen tuomioistuimet

Pääasiallisia ensimmäisen asteen tuomioistuimia ovat kihlakunnanoikeudet, joita toimii tasavallan kaikissa piirikunnissa miehitettyjä alueita lukuun ottamatta. Kihlakunnanoikeudet koostuvat kihlakunnantuomareista, vanhemmista kihlakunnantuomareista ja kihlakunnanoikeuksien puheenjohtajista. Muita ensimmäisen asteen tuomioistuimia ovat: käräjäoikeus, sota-oikeus, teollisuuskiistaoikeus, vuokraoikeus, perheoikeus ja hiljattain perustettu hallinto-oikeus.

Tuomarit

Korkein tuomioistuinneuvosto (joka koostuu korkeimman oikeuden jäsenistä) nimittää ensimmäisen oikeusasteen tuomarit virkaansa ja päättää näiden siirtämisestä, ylentämisestä ja kurinpidollisista toimista. Korkeimman oikeuden tuomarit nimittää tasavallan presidentti.

Riippumattomat virkamiehet ja elimet

Hallintoon kuuluu myös riippumattomia virkamiehiä ja elimiä, jotka eivät kuulu mihinkään ministeriöön. Näitä ovat: oikeuskansleri ja laskentapäällikkö, jotka johtavat lakivirastoa ja tilintarkastusvirastoa; keskuspankin johtaja; asiamies (hallinnon edustaja); talusasiamies; julkishallinnon komissio; opetuskomissio; Euroopan ohjelmien pääosasto; koordinointi ja kehitys; valtionkassa; Kyproksen energiansäätelyviranomaisen; kilpailunsuojelukomissio; sähköisen viestinnän ja postinsäätelyn asiamies; tietosuojaedustaja; valtionavun valvonta-asiamies; lastenoikeuksien suojeleasiamies; lakiasiamies; ympäristöasiamies; avustustoiminnan ja ulkogyproslaiten asiamies; vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöjen asiamies; tarjoustarkastusviranomaisen; sisäinen tarkastuspalvelu; Kyproksen radio- ja televisioviranomaisen; Kyproksen arvopaperikauppakomissio.

6

Kyproksen keskuspankki

Kyproksen keskuspankki perustettiin vuonna 1963 autonomiseksi laitokseksi. Nykyään keskuspankin toimintaa ohjaa vuonna 2002 säädetty ja vuonna 2007 muokattu Kyproksen keskuspankkilaki. Laki takaa pankin riippumattomuuden sekä yhdenmukaisuuden Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmää ja Euroopan keskuspankkia koskevan asetuksen asianmukaisten ehtojen kanssa. Kyproksen keskuspankki on olennainen osa eurojärjestelmää, joka koostuu euroalueen maiden kansallisista keskuspankeista ja Euroopan keskuspankista.

Keskuspankin tärkeimmät tehtävät ovat:

- Euroopan keskuspankin rahapoliittisten päätösten toimeenpaneminen,
- virallisten kansainvälisten rahavarantojen säilyttäminen ja hoitaminen,
- pankkien valvonta,
- talousjärjestelmän vakauden turvaaminen,
- maksu- ja tilitysjärjestelmien sujuvan toiminnan edistäminen, säätely ja valvonta, sekä
- hallituksen pankkiirina toimiminen.

Paikallisviranomaiset

Paikallisviranomaisia on kahdenlaisia: kuntia ja yhteisöjä, joita koskevat eri lait. Kunnat muodostavat paikallishallinnon kaupunki- ja turistikeskuksissa, kun taas yhteisöt muodostavat maaseudun paikallisrakenteen. Asukkaat valitsevat pormestarit ja yhteisöjen puheenjohtajat suoralla kansanvaalilla viideksi vuodeksi kerrallaan.

Kunnat ja yhteisöt

Mistä tahansa yhteisöstä voi tulla kunta paikallisen kansanäänestyksen seurauksena ja ministerineuvoston hyväksymänä edellyttäen, että yhteisössä on yli 5 000 asukasta tai sen taloudelliset resurssit riittävät kuntana toimimiseen. Kunnan tärkeimpiä vastuualueita ovat katujen rakentaminen, ylläpito ja valaistus, jätteiden hävittäminen ja käsittely sekä ympäristön suojeleminen ja parantaminen.

Yhteisöjen tehtävät ovat yleisesti ottaen samanlaisia kuin kuntien, mutta ne eroavat rakenteeltaan. Hallitus tarjoaa useimmille yhteisöille hallinnollista ja teknistä apua maakuntavirastojensa kautta.

Kansainväliset suhteet

Kyproksella on erittäin hyvät suhteet lukuisiin muihin maihin. Sen ulkopolitiikan tavoitteena onkin osallistua aktiivisesti prosesseihin, joiden tavoitteena on kansainvälisen yhteistyön, rauhan, vakauden ja kestävä kehityksen edistäminen.

Kypros on aina tukenut ihmisoikeuksien toteutumista, valtioiden suvereenisuutta ja alueellista koskemattomuutta sekä kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Sen maantieteellinen sijainti mahdollistaa toimimisen niin itäisen Välimeren alueen kuin Euroopan sisällä. Euroopan unioniin liittymisen myötä Kyproksen suhteissa EU:n ulkopuolisiin maihin alkoi uusi aikakausi; Kypros toimiikin välittäjänä Euroopan unionin ja sen ulkopuolisten maiden välillä. Kypros pyrkii luomaan synergiaa, optimoimaan resurssien kehitystä ja luomaan mahdollisuuksia valtioiden ja alueiden väliselle yhteistyölle, jotta koko itäisen Välimeren alue olisi rauhallinen ja vauras.

Näin ollen alueelta löytyneet merkittävät hiilivetyvarannot ovat avanneet uusia uria yhteistyölle paitsi alueen maiden välillä myös EU:n ja alueen maiden välillä Kyproksen avustuksella.

Kyproksen tasavalta on lukuisien kansainvälisten järjestöjen jäsen, kuten:

- Yhdistyneet kansakunnat (1960) ja useimmat sen erityisjärjestöt
- Euroopan neuvosto (1961)
- Kansainyhteisö (1961)
- Maailmanpankki (1961)
- Kansainvälinen valuuttarahasto (1961)
- Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (1975)
- Maailman kauppajärjestö (1995)

8

Euroopan unionin jäsenyys

Kyproksen tasavallasta tuli Euroopan unionin täysjäsen 1. toukokuuta 2004. EU:hun liittyminen oli Kyprokselle luonnollinen valinta, johon vaikuttivat maan kulttuuri, sivistys, historia, eurooppalainen asenne ja demokratian, vapauden ja oikeuden periaatteiden noudattaminen.

EU:n lakeja ja määräyksiä ("acquis communautaire") ei sovelleta Turkin miehittämällä alueilla, ennen kuin maan miehitykseen ja pakkojakautumiseen löytyy ratkaisu. Sillä välin hallitus on yhdessä Euroopan komission kanssa pyrkinyt helpottamaan näiden kahden yhteisön välistä taloudellista kanssakäymistä ja parantamaan kyproksenturkkilaisten elämänlaatua.

Kypros hyötyy EU-jäsenyydestä suuresti, mutta sillä on myös paljon annettavaa. Kypros sijaitsee Euroopan, Lähi-idän, Pohjois-Afrikan ja Aasian risteyskohdassa, joten sen merkitys alueellisena liiketoimintakeskuksena ja kansainvälisen viestinnän ja liikenteen solmukohtana kasvaa koko ajan.

Modernin infrastruktuurinsa, vakaan oikeusjärjestelmänsä, verokannustimiensa, alhaisen rikollisuutensa ja korkeasti koulutetun työvoimansa

ansiosta Kypros on monien eurooppalaisten ja muiden kansainvälisten yhtiöiden ykkösvalinta toiminta-alueekseen.

EU:hun liittymisen jälkeen Kypros on toteuttanut merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, jotka ovat muuttaneet maan talouselämää. Kaupankäyntiä ja korkokantaa on vapautettu, ja hintasäännöstely ja sijoitusrajoitukset on poistettu. Merkittävien infrastruktuuriprojektien rakennus ja käyttö on rahoitettu yksityisillä sijoituksilla, ja monopolit on purettu.

EU-jäsenyys on luonut poliittisen ilmapiirin, jolla on positiivinen vaikutus pyrkimykseen Kyproksen jakautumisen ratkaisemiseksi ja kansan ja talouden yhdistämiseksi.

Kypros toimi ensimmäistä kertaa Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajanaan vuoden 2012 heinäkuusta joulukuuhun. Tuona aikana päästiin sopuun yhtenäispatentista ja yhteisestä valvontamekanismista, käynnistettiin neuvottelut vapaakauppasopimuksesta Japanin kanssa, ja vastaavat neuvottelut Singaporen kanssa saatettiin päätökseensä. Myös monivuotisen rahoituskehiksen ja yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän suhteen otettiin merkittäviä edistysaskelia.

10

Sijainti ja pinta-ala

Kypros on pieni saari, jonka kokonaispinta-ala on 9 251 km². Saaren pituus idästä länteen on 240 km ja pohjoisesta etelään 100 km. Kypros sijaitsee strategisesti Välimeren itäisimmässä päässä (33° E, 35° N), Euroopan, Afrikan ja Aasian risteyskohdassa. Lisäksi saaren läheisyydessä kulkee vilkkaita kauppareittejä Euroopan, Lähi-idän, Venäjän, Keski-Aasian ja Kaukoidän välillä.

Maantiede

Kyproksessa on kaksi vuoristoa: Pentadaktylos-vuoristo kulkee lähes koko pohjoisrannikon halki, ja Troodosin massiivi kattaa saaren keski- ja lounaisosat. Troodosin korkein vuori on Olympos, jonka huippu sijaitsee 1 953 metriä merenpinnan yläpuolella. Kyproksen pohjoisrannikko on rikkonaista ja kivistä, kun taas etelärannikolla on pitkiä hiekkarantoja. Vuorijonojen välissä sijaitsee Mesaorian hedelmällinen tasanko.

Ilmasto

Kyproksessa vallitsee välimerellinen ilmasto: kuivat ja kuumat kesät ulottuvat kesäkuusta syyskuuhun, ja leudot, sateiset talvet marraskuusta maaliskuuhun.

Välissä on lyhyet syys- ja kevätkaudet, jolloin sää muuttuu nopeasti loka-, huhti- ja toukokuun aikana. Aurinko paistaa pitkälti ympäri vuoden, etenkin huhtikuusta syyskuuhun, jolloin aurinko paistaa päivittäin yli 11 tuntia.

Luonto

Saaresta 17 prosenttia on metsää. Saarella on niin havu- kuin lehtimetsiä, pensaita ja kukkia. Kasvillisuus koostuu noin 1 800 lajista, alalajista ja muunnoksesta. Näistä noin 140 (tai 7 %) on kotoperäisiä kyproslaisia kasveja. Kyproksen kansalliskasvi on *Cyclamen cyprium*, kun taas saaren kansallispuu on *Quercus alnifolia* -tammi.

Kyproksen eläimistö koostuu noin seitsemästä maanisäksälajista, 26 sammakkoeläin- ja matelijalajista, 365 lintulajista ja suuresta joukosta erilaisia hyönteisiä. Saaren rannikkovesissä uiskentelee 197 kalalajia ja lukuisia rapu-, sieni- ja piikkihahkaislajeja.

Suurin saarella edelleen elävä villieläin on kyproksenmufloni. Tätä harvinaista villilammasta ei elä muualla kuin Kyproksella.

12

Väestö

- 940 100 (joulukuu 2015):**
- 74,5 % (701 000) kyproksenkreikkalaisia
  - 9,8 % (91 800) kreikkalaisturkkilaisia [arvio]
  - 15,7% (147 300) ulkomaisia asukkaita ja työntekijöitä
- Asukastiheys:**
- 102 henkilöä / km².

Tärkeimmät tilastot (2015)

Syntyvyys	10,9 tuhatta kohti
Kuolleisuus	6,9 tuhatta kohti
Kasvuprosentti	0,2%
Eliniänodote (miehet)	79,8
Eliniänodote (naiset)	83,5

Maakunnat

Asukasluku (joulukuu 2015)

Lefkosia (Nikosia)	330.000
Lemesos (Limassol)	237.000
Larnaka (Larnaca)	144.200
Pafos (Paphos)	90.200
Ammochostos (Famagusta)*	46.900

* Valtionhallinnon hallinnoimat alueet

Kaupungit

Asukasluku (joulukuu 2015)

Lefkosia (Nikosia) [Kyproksen pääkaupunki]	241.400
Lemesos (Limassol)	180.300
Larnaka (Larnaca)	84.900
Pafos (Paphos)	63.600

Turkin miehittämät kaupungit

Asukasluku*

Ammochostos (Famagusta)	38.960
Morfou (Morphou)	7.466
Keryneia (Kyrenia)	3.892

* *Micro-Census, huhtikuu 1973*

14

Kielet

Viralliset kielet ovat kreikka ja turkki. Englantia puhutaan laajalti.

Uskonto

Kyproksenkreikkalaiset ovat pääasiassa kristittyjä ja kuuluvat Kyproksen autokefaaliseen kreikkalais-ortodoksiseen kirkkoon. Kyproksenturkkilaiset ovat pääasiassa sunnimuslimeja. Maroniitit kuuluvat katoliseen maroniittikirkkoon, armenialaiset pääasiassa Armenian apostoliseen ortodoksikirkkoon, ja latinalaiset latinalais-katoliseen kirkkoon.

Kulttuuriperintö

- Neoliittisiä asutuksia (Choirokoitia)
- Klassisia, hellenistisiä ja roomalaisia monumentteja (Salamina, Pafoksen muinainen Odeon, Dionysoksen talon mosaiikit Pafoksella)
- Bysanttilaisia ja latinalaisia kirkkoja ja luostareita (Panayia Phorviotissa-Asinoun kirkko, Ayios Nikolaos tis Stegisin kirkko, Kykkosin luostari)
- Lusignan ja Venetsian linnoituksia ja linnoja (1300–1700-luvulta), (Bellapaisin luostari, Nikosian venetsialaiset muurit, Pyhän Hilarionin linna)
- Moskeijoita (Hala Sultanin moskeija, Bayraktarin moskeija).

Turkin miehittämällä alueella sijaitsevan kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja säilyttämiseksi nähdään erityisen paljon vaivaa.

Monikulttuurisuus

Kypros sijaitsee eri kulttuurien maantieteellisessä yhtymäkohdassa ja toimii siltana eri kulttuurien välillä.

Monet eri valtiot ovat valloittaneet Kyproksen eri aikakausina. Niinpä Kypros on onnistunut omaksumaan vaikutteita monista eri kulttuureista. Maantieteellisen ja strategisen sijaintinsa ansiosta Kyproksesta on tullut eri kulttuurien rauhanomaisen rinnakkaiselon malliesimerkki ja prototyyppi. Eri puolilta Kyprosta löytyy historiallisia ja uskonnollisia monumentteja, jotka edustavat eri tyylejä, teemoja ja filosofioita.

EU:n jäsenvaltiona tämä ominaisuus auttaa Kyprosta edistämään niitä periaatteita, joihin eurooppalaiset ihanteet perustuvat: rauhanomainen rinnakkaiselo, yhteistyö, monimuotoisuuden kunnioittaminen ja ideoiden yhdistäminen.

16

Historia

Arkeologisten todisteiden mukaan ensimmäiset asukkaat saapuivat Kyprokselle 12 000 vuotta sitten, 9000-luvulla eKr. (varhainen neoliittinen kausi tai kivikausi). Kreikkalaisen luonteensa saari sai, kun mykeneläis-akhaialaiset kreikkalaiset asuttivat saaren 1200–1000-luvulla eKr. 800-luvun puolivälissä eKr. saarelle alkoi saapua foinikialaisia, jotka keskittyivät pitkälti Kitionin rannikkokaupunkiin. Tämän jälkeen Kyprosta hallitsivat vuorollaan niin Assyria, Egypti kuin Persia (700–300-luvulla eKr.). Kypros oli osa Rooman keisarikuntaa vuosina 30 eKr. - 330 jKr. Tuolloin myös kristinusko saapui Kyprokseen.

Kypros kuitenkin säilytti kreikkalaisen identiteettinsä ja etnisen perintönsä oltuaan hellenistisellä kaudella (310–30 eKr.) osa Ptolemaioksen dynastiaa sekä osa Bysantin (330 jKr. - 1191) kreikankielistä valtakuntaa. Kreikan kieli ja kulttuuri säilyivät, vaikka Kyprosta hallitsivat seuraavien vuosisatojen aikana lukuisat ulkovoimat – Englannin kuningas Rikhard I (Leijonamieli) ja Tempeliherrain ritarikunta (1191–1192), frankit (Lusignat) (1192–1489), venetsialaiset (1489–1571), osmanit (1571–1878) ja britit (1878–1960).

Kyproksenkreikkalaiset käynnistivät taistelun Kyproksen vapauttamiseksi Britannian siirtomaavallan alta vuosina 1955–1959. Kypros itsenäistyi vuonna 1960, ja siitä tuli perustuslaillinen tasavalta. Kreikka, Turkki ja Iso-Britannia toimisivat Lontoon ja Zurichin sopimuksen mukaisesti maan itsenäisyyden takaajina. Iso-Britannialla olisi sopimuksen mukaan jatkossakin saarella kaksi itsenäistä tukikohtaa. Nämä sotilastukikohdat – Akrotirissa/Episkopissa ja Dhekeliasassa – kattavat 2,7 % saaren pinta-alasta.

Poliittinen valta jaettaisiin kyproksenkreikkalaisten ja kyproksenturkkilaisten välillä suhteessa 7:3. Näin kyproksenturkkilaisella yhteisöllä (vähemmistö, joka muodostaa 18 % väestöstä) olisi 30 % edustus hallituksessa ja valtionlaitoksissa. Lisäksi kyproksenturkkilaisella yhteisöllä oli veto-oikeus tärkeissä kysymyksissä.

Näiden kahden yhteisön väliset suhteet olivat olleet rauhalliset ja sopuisat vuosisatojen ajan. Lontoon ja Zurichin sopimuksen tietyt ehdot ja vuoden 1960 perustuslaki (jotka molemmat Kyproksen asukkaat

käytännössä pakotettiin hyväksymään) kuitenkin johtivat maan sisäisiin konflikteihin ja ulkovaltojen väliintuloon. Itse perustuslaki korosti kyproksenkreikkalaisten ja -turkkilaisten välisiä eroja ja näin ollen enemmänkin erotti kuin yhdisti näitä kahta yhteisöä. Kyproksenkreikkalaiset halusivat valtion yhdistyvän, mutta kyprosenturkkilaisten johtajat edistivät etnistä erottelua ja maantieteellistä jakoa Turkin vahvasta kehotuksesta. Tämä johti lyhyisiin yhteisöjen välisiin välikohtauksiin vuosien 1963 ja 1967 välillä sekä Turkin tekemiin ilmaiskuihin ja uhkauksiin maan valloittamisesta. Kyprosenturkkilaiset luopuivat paikoistaan hallituksessa, lainsäädäntöelimessä ja virkamiesten viroistaan vuonna 1964.

Vuosien 1968 ja 1974 välillä yhteisöjen välillä järjestettiin YK:n avulla lukuisia rauhanneuvotteluita. Tuona aikana yhteisöjen väliset jännitteet katosivat ja väkivaltaisuuDET loppuivat lähes kokonaisuudessaan.

YK:n rauhanturvajoukot (UNFICYP, tällä hetkellä alle 900 sotilashenkilöä) lähetettiin Kyprokselle vuonna 1964 joulukuussa 1963 yhteisöjen välille syntyneiden yhteenottojen ja Turkin valloitusuhkauksien seurauksena. Nykyään rauhanturvajoukkojen tärkein tehtävä on puskurivyöhykkeen valvominen ja vuoden 1974 aselevon ylläpitäminen, sillä saaren pohjoisosaa miehittää edelleen yli 40 000 turkkilaista sotilasta.

18

Turkin hyökkäys ja miehitys

15. heinäkuuta 1974 Kreikan johdossa tuolloin ollut sotilasjunta suoritti saarella asuvien kyproksenkreikkalaisten avulla vallankaappauksen, jossa Kyproksen demokraattisilla vaaleilla valittu hallitus syrjäytettiin. Käyttäen vallankaappausta tekosyynään Turkki hyökkäsi Kyprokseen 20. heinäkuuta allekirjoittamiensa kansainvälisten sopimusten ehtojen vastaisesti. Turkki perusteli hyökkäystään pyrkimyksellään palauttaa saarelle sen perustuslaillinen järjestys. Sen sijaan Turkki ottikin haltuunsa 36,2 % Kyproksen tasavallan itsenäisestä maa-alueesta YK:n peruskirjan ja kansainvälisten lakien perustavanlaatuisien periaatteiden vastaisesti. Turkin sotilaallinen uhka Kyproksessa on jatkunut yli 40 vuotta huolimatta YK:n päätöslauselmista koskien ulkomaisten joukkojen vetäytymistä Kyproksesta.

Hyökkäyksen ja miehityksen seuraukset olivat katastrofaaliset: tuhansia ihmisiä kuoli ja noin 180 000 pohjoisessa asuvaa kyproksenkreikkalaista – yli kolmannes koko väestöstä – joutui pakenemaan kodeistaan. Miehitetylle alueelle jäi saarroksiin vielä 20 000 kyproksenkreikkalaista, jotka lopulta pakotettiin pelottelemalla ja perusihmisoikeudet kieltämällä jättämään kotinsa ja hakemaan turvapaikkaa hallituksen hallinnoimilta alueilta.

Nykyään alueella elää saarroksissa noin 410 ihmistä, pääasiassa vanhuksia. Lisäksi Turkki ja sen johtavat pakottivat muualla saarella asuvat kyprosenturkkilaiset muuttamaan miehitetylle alueelle Turkin etnisen erottelupolitiikan mukaisesti.

Hyökkäyksen aikana katosi noin 1 400 kyproksenkreikkalaista siviiliä ja sotilasta. Monet heistä olivat turkkilaisten käsissä, ja osa heistä nähtiin ennen katoamistaan vankiloissa niin Turkissa kuin miehitetyllä alueella. Heidän kohtalonsa on muutamaa lukuun ottamatta edelleen tuntematon, sillä Turkki kieltäytyy tekemästä yhteistyötä tämän humanitäärisen ongelman ratkaisemiseksi. Lisäksi turkkilaisten maahanmuuttajien siirtäminen miehitetylle alueille on muokannut alueen väestöä siinä määrin, että laittomia maahanmuuttajia on alueella kaksi kertaa kyprosenturkkilaisia enemmän. Tällä on ollut luonnollisesti merkittäviä sosiaalisia ja poliittisia vaikutuksia kyprosenturkkilaisiin, jotka ovat toistuvasti ilmaisseet paheksuntansa maahantulijoiden virtaa kohtaan. Maahanmuuton seurauksena tuhannet kyprosenturkkilaiset ovat muuttaneet ulkomaille.

20

Turkin hyökkäys ja miehitys aiheutti saaren pohjoisosan talouden romahtamisen. Vuoteen 1974 asti pohjoisosa oli ollut maan vaurainta ja kehittyneintä aluetta. Lisäksi 70 % saaren tuotantopotentiaalista menetettiin hyökkäyksen yhteydessä, ja 30 % väestöstä jäi työttömäksi.

Iso osa miehitettyjen alueiden rikkaasta kulttuuriperinnöstä on tuhouttu ja vandalisoitu ja kirkkoja häpäisty. Näitä rikoksia ovat suorittaneet pääasiassa Turkin armeija ja Turkin kansalaiset. Rikoksia tapahtuu yhä tänäkin päivänä miehitysvallan avustamana.

YK:n yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston päätöslauselmat, lukuisten muiden kansainvälisten järjestöjen päätöslauselmat, sekä kansainvälisten tuomioistuinten päätökset ovat kaikki tuominneet Turkin hyökkäyksen Kyprokseen ja sitä seuranneet aggressiiviset toimet. Lisäksi ne vaativat pakolaisten turvallista palauttamista koteihinsa, kadonneiden henkilöiden jäljittämistä ja kaikkien kyproslaisten ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä Kyproksen itsenäisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja alueellista loukkaamattomuutta. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut Turkin hallituksen syyllistyneen Kyproksessa törkeään ja järjestelmälliseen ihmisoikeuksien loukkaamiseen.

YK on vuoden 1974 jälkeen järjestänyt useita neuvotteluita kyproksenkreikkalaisten ja kyproksenturkkilaisten yhteisöjen välillä Kyprosongelman ratkaisemiseksi ja maan yhdistämiseksi. Kyproksen pysyvää jakamista kannattavat Turkki ja

kyproksenturkkilaisten johtajat ovat kuitenkin vaikeuttaneet neuvotteluita jatkuvasti. Samanaikaisesti Kyproksen hallitus ja kyproksenkreikkalaiset ovat koko ajan kannattaneet maan uudelleenyhdistämistä ja -integrointia.

24. huhtikuuta 2004 molemmat yhteisöt järjestivät erilliset mutta samanaikaiset kansanäänestykset YK:n pääsihteerin ehdotuksesta (Annanin suunnitelma V) Kyproksen ongelman ratkaisemiseksi. Selkeä 75,8 % enemmistö kyproksenkreikkalaisista torjui suunnitelman, sillä he eivät kokeneet sitä tasapainoiseksi, eikä se vastannut suurimpiin turvallisuutta, käytännöllisyyttä ja ratkaisun toteuttamiskelpoisuutta koskeviin kysymyksiin. Äänestyksessä kyproksenkreikkalaiset hylkäsivät tämän heille esitellyn, pahasti virheellisen suunnitelman, sillä se ei olisi johtanut saaren aitoon uudelleenyhdistämiseen ja ihmisten, laitosten ja talouden uudelleenintegrointiin. Vastaavasti 64,9 % kyproksenturkkilaisista (mukaan lukien laittomat turkkilaiset maahanmuuttajat) äänesti suunnitelman puolesta.

Selkeä tappio mitätöi Annanin suunnitelman, kuten sen omissa ehdoissa määrättiin. Kyproksen hallitus on kuitenkin edelleen sitoutunut pääsihteerin yhteistyötavoitteeseen ja kestävään prosessiin, joka auttaisi kattavan ratkaisun saavuttamisessa. Niinpä hallitus onkin pyrkinyt elvyttämään rauhanneuvottelut, joiden tuloksena saataisi aikaan hyväksyttävä, kaikkien kyproslaisten aiheellisiin huoliin vastaava ratkaisu.

22

Ajatuksen hengessä Kyproksen presidentti Tassos Papadopoulos ja kyproksenturkkilaisen yhteisön johtaja allekirjoittivat 8. heinäkuuta 2006 sopimuksen Kyproksen ongelman ratkaisua koskevista periaatteista. Sopimus vahvisti molempien yhteisöjen sitoutumista Kyproksen yhdistämiseen kahdesta alueesta ja kahdesta yhteisöstä koostuvaksi liittovaltioksi. Lisäksi sopimuksessa sovittiin toimenpiteistä, joiden myötä tähän tavoitteeseen tähtäävät kattavat neuvottelut saataisiin järjestettyä.

Siitä huolimatta, että turkkilaiset päättivät olla kunnioittamatta edellä mainittua sopimusta, YK:n prosessi elvytettiin vuonna 2008 Demetris Christofiasin presidentinvaalivoiton jälkeen molempien yhteisöjen johtajien suorien keskustelujen kautta. Prosessi kuitenkin keskeytyi vuoden 2012 keväällä, kun turkkilaiset kieltäytyivät jatkamasta neuvotteluja avointen ongelmien ratkaisemiseksi.

Presidentti Nicos Anastasiades pyrki käynnistämään neuvottelet uudelleen pian valintansa jälkeen. Hän muun muassa esitti pakettitarjouksen yhteisöjen välisen luottamuksen palauttamiseksi. YK:n johdolla käytäviä rauhanneuvotteluita jatkettiin kyproksenkreikkalaisen ja kyproksenturkkilaisen edustajan nimittämisen jälkeen. Tasavallan

presidentti ja kyproksenturkkilaisten johtaja Dervis Eroglu pääsivät 11. helmikuuta 2014 yksimielisyyteen yhteisjulistuksesta, jossa määriteltiin Kyproksen ongelman ratkaisun kehys ja peruseriaatteet sekä käytettävät menetelmät.

Neuvottelut kuitenkin keskeytettiin, kun Turkki ryhtyi provosoiviin toimiin Kyproksen yksinomaisella talousvyöhykkeellä. Neuvotteluja jatkettiin 15. toukokuuta 2015, kun kyproksenturkkilaisen yhteisön johtoon valittiin Mustafa Akinci. Tämän jälkeen Kyproksen ongelman kaikista osa-alueista on neuvoteltu intensiivisesti, ja monissa asioissa on tapahtunut merkittävää edistymistä.

Presidentti Anastasiades on toistuvasti vannonut tekevänsä väsymättä työtä päättääkseen Kyproksessa vallitsevan tilanteen ja saavuttaakseen toimivan ja kattavan ratkaisun, joka parantaisi niin maan alueellista roolia kuin alueen vakautta ja vaurautta. Näin Kyproksesta tulisi malliesimerkki myrskyisästä alueesta, jolla eletään rauhanomaista rinnakkaiseloa.

Toimintakelpoisen, kestävän ja toimivan ratkaisun tarkoituksena on taata Kyproksen tasavallan säilyminen modernina EU:n ja YK:n jäsenmaana, joka nauttii täyttä itsemääräämisoikeutta, itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta.

24

Talous

Siitä huolimatta, että poliittinen ongelma on edelleen ratkaisua vailla, hallituksen hallitsemien alueiden vapaa markkinatalous on toipunut hyvin vuodesta 1974. Taloudellisen menestyksen katsotaan olevan muun muassa seuraavien tekijöiden ansiota: markkinalähtöisen talousjärjestelmän omaksuminen, lukuisten peräkkäisten hallitusten vakaa makrotaloudellinen politiikka, sekä dynaamisen ja joustavan yrittäjyhteisön ja korkeasti koulutetun työvoiman olemassaolo. Viimeisen 20 vuoden aikana Kyproksen talous on siirtynyt maataloudesta palveluihin ja kevyttuotantoon. Nykyään Kypros on merkittävä turistikohde ja moderni kansantalous, joka tarjoaa dynaamisia palveluita ja edistyneen fyysisen ja sosiaalisen infrastruktuurin. Kyproksen tasavalta liittyi eurojärjestelmään 1. tammikuuta 2008 ja otti Kyproksen punnan korvaavan euron viralliseksi valuutakseen.

Kansainvälisellä talouskriisillä oli suuri vaikutus Kyproksen talouteen. Kriisin seurauksena hallituksen oli pakko hakea EU:n komission, Euroopan keskuspankin ja IMF:n ("Troikka") avustusta. Keväällä 2013 Kypros solmi Troikan kanssa lainasopimuksen ja sopi makrotaloudellisesta tasausohjelmasta (yhteisymmärryspöytäkirja), jonka tavoitteena on taloudellisen vakauden palauttaminen.

Kypros lopetti makrotaloudellisen tasausohjelman noudattamisen kolme vuotta myöhemmin, 31.

maaliskuuta 2016, täytettyään sen rahoitusta, pankkitoimintaa ja rakennehaasteita koskevat ehdot. Samalla Kypros osoitti selättäneensä taantumaa.

Euroryhmä, IMF ja EU-virkamiehet ovat onnitelleet Kyprosta sen tekemästä ahkerasta työstä, sitoutumisesta ja tärkeistä saavutuksista. Näitä saavutuksia ovat esimerkiksi talouskasvun kääntäminen positiiviseksi vuonna 2015 (talous kasvoi noin 1,7 %), pankkisektorin vakauttaminen, rahoitusaseman palauttaminen kestäväälle pohjalle, julkisen velan pienentäminen, paluu kansainvälisille pääomamarkkinoille, ja kansainvälisten luottoluokitusyhtiöiden myöntämän luottoluokituksen jatkuva parantaminen.

Hallitus on julistanut sitoutuneensa maltillisen makrotalous- ja rahoituspolitiikan ylläpitämiseen ja rakenneuudistusten edistämiseen. Se pyrkii myös säilyttämään Kyproksen edut, kuten hienostuneen infrastruktuurin ja suotuisan verojärjestelmän, talouden kilpailukyvyyn parantamiseksi entisestään.

Huomionarvoista on lisäksi se, että Kyproksen yksinomaisella talousvyöhykkeellä hiljattain käynnistetyissä maakaasuetsinnöissä on löydetty merkittäviä maakaasuvarantoja, jotka tuovat keskipitkällä aikavälillä Kyprokselle merkittäviä tuloja.

Sektori % Osuus BAL:sta* (2015)

Ensisijainen (pääasiassa maatalous)	2,3%
Toissijainen (pääasiassa tuotanto ja rakennus)	10,5%
Muut	87,2%

*Bruttoarvonlisäys

Muut taloustiedot 2015

Keskitulot	EUR 20.732
Inflaatio (CPI)	-2,1%
Kasvuprosentti	1,7%
Työttömyys	14,9%
Työvoima	420.961
Työllisyys	361.723

26

Ulkomaankauppa ja laivaus

Strateginen sijainti, suotuisa verotus, korkeasti koulutettu työvoima, erinomaiset tietoliikenneyhteydet ja moderni pankki- ja laki-infrastruktuuri tekevät Kyproksesta ihanteellisen paikan Euroopan unionin ja Lähi-idän väliselle kaupankäynnille.

Kyproksen ystävällinen yritys ympäristö ja tukitoiminnot pärjäävät hyvin vertailussa maailman parhaisiin liiketoimintakeskuksiin. Kyprosta pidetään pääasiallisena kansainvälisenä liiketoimintakeskuksena noin 50 samankaltaisia palveluja tarjoavan maan keskuudesta.

Ulkomaiset sijoittajat voivat rekisteröidä yrityksen suoraan yritysrekisteriin ja hankkia mahdollisesti tarvittavan luvan asiaankuuluvalla viranomaiselta. Kypros on myös merkittävä laivauskeskus; sen 1 704 (vuonna 2015) rekisteröityä alusta muodostavat yhden maailman suurimmista kauppalaivastoista. Lisäksi Kypros on merkittävä laivojen hallintakeskus; Kyproksen alueella toimiikin noin 60 laivojen hallintayhtiötä. Moni näistä yhtiöistä kuuluu alansa suurimpiin yhtiöihin maailmassa.

Palvelut

Vuonna 2015 kolmas eli palvelusektori muodosti 87,2 % bruttoarvonlisäyksestä. Palvelusektori tarjoaa yrittäjille kattavan valikoiman palveluita aina kirjanpidosta ja pankkitoiminnasta lainopillisiin palveluihin, tietotekniikkaan, liiketoiminnan konsultointiin, suunnitteluun, tekniikkaan, laivaukseen ja markkinointiin, terveydenhoitoon ja koulutukseen. Nämä palvelut yhdessä kilpailukykyisten maksujen ja kyproslaiten palveluntarjoajien ammattimaisen asenteen kanssa ovat muuttaneet saaren maineikkaaksi ja luotettavaksi liiketoiminnan keskuksi.

Turismilla on merkittävä vaikutus talouteen. Vuonna 2015 Kyproksessa vieraili yli 2,6 miljoonaa turistia pääasiassa Iso-Britanniasta (39,2 %), Venäjältä (19,7 %), Skandinaviasta (7,5 %), Kreikasta (5,2 %) ja Saksasta (4,2 %). Yhteensä turistit toivat maahan 2,1 miljardin euron tulot.

Luottoluokitusyhtiöt ovat ylistäneet turismin ja ammattimaisen palvelusektorin talouskriisin jälkimainingeissa osoittamaa sitkeyttä. Turismin ja palvelusektorin ansiosta taantuma jäi odotettua lievemmäksi ja maan talous toipui nopeasti.

Energia

Kyproksen yksinomaisella talousvyöhykkeellä päätettiin suorittaa hiilivetykaivauksia energiahuollon turvallisuuden vahvistamiseksi ja maan energiatehokkuuden ja geostrategisen roolin parantamiseksi. Kaksi lisensointikierrosta on jo suoritettu tutkimussopimusten solmimiseksi yksinomaisen talousvyöhykkeen kuutta eri aluetta koskien, ja kolmas kierros on tulossa. Aphrodite-maakaasukentän kaupallistamisesta ilmoitettiin 7. kesäkuuta 2015. Ilmoitus vahvisti merkittävien hyödynnettävien maakaasuvarantojen olemassaolon tutkimusalueella 12. Kaupallistamisjulistus muodosti merkittävän virstanpylvään Kyproksen siirtyessä hiilivetyjen tutkimusvaiheesta hyödyntämisvaiheeseen. Samanaikaisesti Kyproksen hallitus pohtii parasta lähestymistapaa hiilivetyihin liittyvän talouspolitiikan suhteen. Samalla hallitus tukee koko hiilivetyteollisuuden toimitusketjun matkalle syntyviä sijoitusmahdollisuuksia.

Toissijainen sektori

Toissijainen sektori (pääasiassa tuotanto ja rakennus) muodosti 10,5 % bruttoarvonlisäyksestä vuonna 2015. Tärkeimpiä teollisuudenaloja ovat elintarvike-, juoma-, tupakka-, tekstiili-, vaate-, jalkine-, nahkatavara-, metallituote-, kemikaali- ja muovituote-teollisuus.

Teollisuuden kehitys

Teollisuuden kehitys on elintärkeä osa talouspolitiikkaa. EU:hun liittymisen myötä kyproslaisilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua lukuisiin teollisuusteknologiaa, tuotekehitystä, markkinointia ja ammattikoulutusta koskeviin yhteisöohjelmiin ja näin ollen edistää rakenneuudistuksen toteutumista. Energia-, kauppa-, teollisuus- ja matkailuministeriön teollisuuden kehityspalvelu (IDS) pyrkii kiihdyttämään tuotantosektorin kasvuvauhtia ja parantamaan sen kilpailukykyä vapaiden markkinaehtojen alaisena lukuisten sijoituskannustimien kautta.

28

Tuonti

Tuonti luokitellaan taloudellisen kohteensa mukaisesti kuluttajatuotteisiin, poltto- ja voiteluaineisiin, välituotteisiin, kuljetuskalustoon ja pääomahyödykkeisiin. Vuonna 2015 pääosa Kyproksen tuoduista hyödykkeistä oli peräisin Euroopan unionista, 72,3 % kaikesta tuonnista. Merkittäviä EU:n sisäisiä tavarantoimittajia olivat Kreikka, Iso-Britannia, Italia, Saksa, Alankomaat ja Espanja.

Vienti

Kyproksessa tuotettuja merkittäviä vientituotteita ovat lääkevalmisteet, juusto (mukaan lukien kyproslainen erikoisuus "halloumi"), perunat, jäte ja paperijäte, lasi ja metalli, sementti, kulta, sitrushedelmät, kala, jalostettu katodikupari, hedelmä- ja vihannesmehut ja tietoliikennelaitteet. Vuonna 2015 vienti Euroopan unioniin muodosti 51,6 % kokonaisviennistä. Pääasiallisia vientimaita olivat Kreikka, Irlanti ja Iso-Britannia. Lisäksi 26,6 % kokonaisviennistä suuntautui Aasian maihin ja 8,9 % Afrikan maihin.

Jälleenaivaus

Maantieteellisen sijaintinsa ansiosta Kyproksesta on tullut tärkeä jälleenaivauskeskus, jonka kautta kulkee suuria määriä jälleenvientiä Lähi-idän ja Keski-Euroopan maihin. Vuonna 2015 jälleenviennin arvo kasvoi 27,4 % vuoteen 2014 verrattuna.

Ensisijainen sektori

Vuonna 2015 ensisijainen sektori (pääasiassa maatalous) muodosti 2,3 % bruttoarvonlisäyksestä. Tärkeimpiä satokasveja ovat perunat ja muut vihannekset, viljat, sitrushedelmät, viinirypäleet ja oliivit. Karjatalous koostuu pääasiassa nautoista, lampaista, vuohista, sioista ja siipikarjasta. Kalastusteollisuus koostuu rannikkokalastuksesta ja troolikalastuksesta sekä vesiviljelystä merellä.

Luonnonvarat

Saaren luonnonvarat koostuvat kuparista, kipsistä, puusta, marmorista, bentoniitista ja maapigmentistä, mutta mitään niistä ei esiinny merkittäviä määriä. Vettä on Kyproksessa vähän. Ongelma on ratkaistu patoja ja suolanpoistolaitoksia rakentamalla.

Terveydenhuolto ja sosiaalihuolto

Kyproksessa terveydenhuollon tarjoaa hallituksen lääkintäpalvelut ja yksityinen lääkäri-sektori. Tällä hetkellä Kyproksessa on kuusi valtion omistamaa yleissairaalaa, kaksi valtion maalaissairaalaa, yksi valtion psykiatrinen sairaala ja 40 valtion terveysasemaa. Lisäksi maassa on 73 yksityistä sairaalaa, klinikkaa ja päiväkotia sekä lukuisia vastaanottoja, jotka tarjoavat laajan valikoiman erikoislääkäripalveluita. Vuonna 2014 Kyproksessa oli 295 henkilöä yhtä lääkäriä kohti.

Kattava sosiaalivakuutusmalli kattaa kaikki työssäkäyvät kansalaiset ja heidän huollettavansa. Mallin etuudet ja eläkkeet kattavat työttömyyden, sairauden, äitiysloman, leskeksi jäämisen, työtaturmat, ikääntymisen ja kuoleman. Lisäksi hallitus esitteli vuonna 2014 uuden perustoimeentulomallin osana laajempaa sosiaalihuollon ja -turvan uudistusta.

Hallitus tarjoaa myös laajan valikoiman sosiaalipalveluita, kuten lasten päiväkoteja, vanhustenkoteja, liikuntarajoitteisille, kehitysvammaisille ja vanhuksille suunnattuja laitoksia, ilmaisia asuntoja Turkin hyökkäyksen seurauksena kodittomaksi jääneille, vuokratukea sekä rahoitusta yhteisöjärjestöille.

Opetus ja koulutus

Opetus järjestetään esi- ja perusopetuksen, toisen asteen yleisopetuksen ja teknisen ammattiopetuksen, toisen asteen jälkeisten mutta ei kolmannen asteen oppilaitosten, erikoiskoulujen, korkeamman ja kolmannen asteen oppilaitosten ja vapaamuotoisten oppilaitosten ja keskusten muodossa. Oppivelvollisuus koskee kaikkia alle 15-vuotiaita. Koulutus on maksutonta esi- ja peruskoulussa, toisen asteen, toisen asteen jälkeisissä mutta ei kolmannen asteen julkisissa oppilaitoksissa sekä julkisten yliopistojen korkeakoulutuksen perustutkintojen kohdalla. Kyproksessa on kolme valtion yliopistoa: Kyproksen yliopisto ja avoin yliopisto sijaitsevat Lefkosiassa, ja Kyproksen teknillinen yliopisto sijaitsee Lemesosissa. Lisäksi maassa on viisi yksityistä yliopistoa ja 41 opistoa ja korkeakoulua.

Kypros pärjää hyvin kolmannen asteen koulutusvertailuissa, sillä suurin osa toisen asteen koulutuksen suorittaneista jatkaa opintojaan. Lisäksi Kyproksessa korostetaan koulutuksen kansainvälistä ulottuvuutta; Kyproksessa kansainväliset opiskelijat voivat nauttia kohtuulliseen hintaan laadukkaasta korkeakoulutuksesta turvallisessa ja ystävällisessä ympäristössä.

30

Kulttuuri

Kulttuurin edistäminen on äärimmäisen tärkeää. Erityisesti painotetaan kirjallisuuden, musiikin, tanssin (moderni ja klassinen), kuvataiteen, elokuvataiteen ja teatteritaiteen edistämistä. Vuosittain järjestettävillä Kypria-taidefestivaaleilla on esillä monia kansainvälisesti tunnettuja taiteilijoita ja kokoonpanoja niin Kyprokselta, Kreikasta kuin monesta muustakin maasta. Nämä taiteilijat ja kokoonpanot esittävät oopperaa, teatteria, musiikki- ja tanssiesityksiä sekä elokuvia ja kuvataidenäyttelyitä.

Lisäksi maassa on lukuisia museoita, kuten Lefkosiassa sijaitseva Kypros-museo, joka on saaren suurin arkeologinen museo. Museoiden näyttelyissä esitellään saaren historiaa ja keramiikkaa, veistoksia, metalliesineitä, koruja, hautoja, Bysantin ikoneita sekä perinteisiä käsitöitä.

Valtion taidegalleriassa on pysyvä kyproslaisen nykytaiteen valtionkokoelman näyttely, kun taas vaihtuvat näyttelyt vaihtelevat tärkeistä ulkomaisista näyttelyistä kyproslaisen kuvataiteen pioneerien näyttelyihin. Leventis-galleriassa on esillä lähes kaikki A.G. Leventisin kokoelman taideteokset. Se on Kyproksen ainoa galleria, joka sisältää eurooppalaista taidehistoriaa edustavia maalauksia.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripalvelut järjestävät kyproslaisen nykytaiteilijoiden teoksia sisältäviä näyttelyitä niin Kyproksella kuin ulkomailla, sekä kulttuurivaihdon piiriin kuuluvia näyttelyitä muiden maiden kanssa tai

yhteistyössä ulkomaisten museoiden tai taideinstituuttien kanssa. Kulttuuripalvelut myöntävät tai tukevat kyproslaisia taiteilijoita suuriin kansainvälisiin näyttelyihin osallistumisessa.

Media

Kyproksessa vallitsee täydellinen sananvapaus. Ilmaisunvapautta ja mediaa suojaavat niin perustuslaki kuin asiaankuuluvat lehdistö- ja radio- ja televisioasemia koskevat lait.

Vuoden 2016 puolivälissä Kyproksessa on:

- 6 päivittäin julkaistavaa kreikankielistä sanomalehteä ja kaksi englanninkielistä sekä suuri määrä viikoittain tai kausittain julkaistavia sanomalehtiä ja aikakauslehtiä
- 8 koko saaren kattavaa ilmaista TV-kanavaa
- 18 koko saaren kattavaa ja 25 paikallista radioasemaa
- 1 uutistoimisto (Kyproksen uutistoimisto, Cyprus News Agency).

Lisäksi saarella on saatavilla lukuisia yksityisiä, maksullisia kaapeli- ja satelliitti-TV-kanavia. Kypros toimii myös monien kansainvälisten uutistoimistojen ja kirjeenvaihtajien tukikohtana näiden uutisoidessa Lähi-idän tapahtumista. Viime vuosina kreikan- ja englanninkielisten verkkomedioiden määrä on ollut nopeassa kasvussa.

KYPROS - CYPRUS

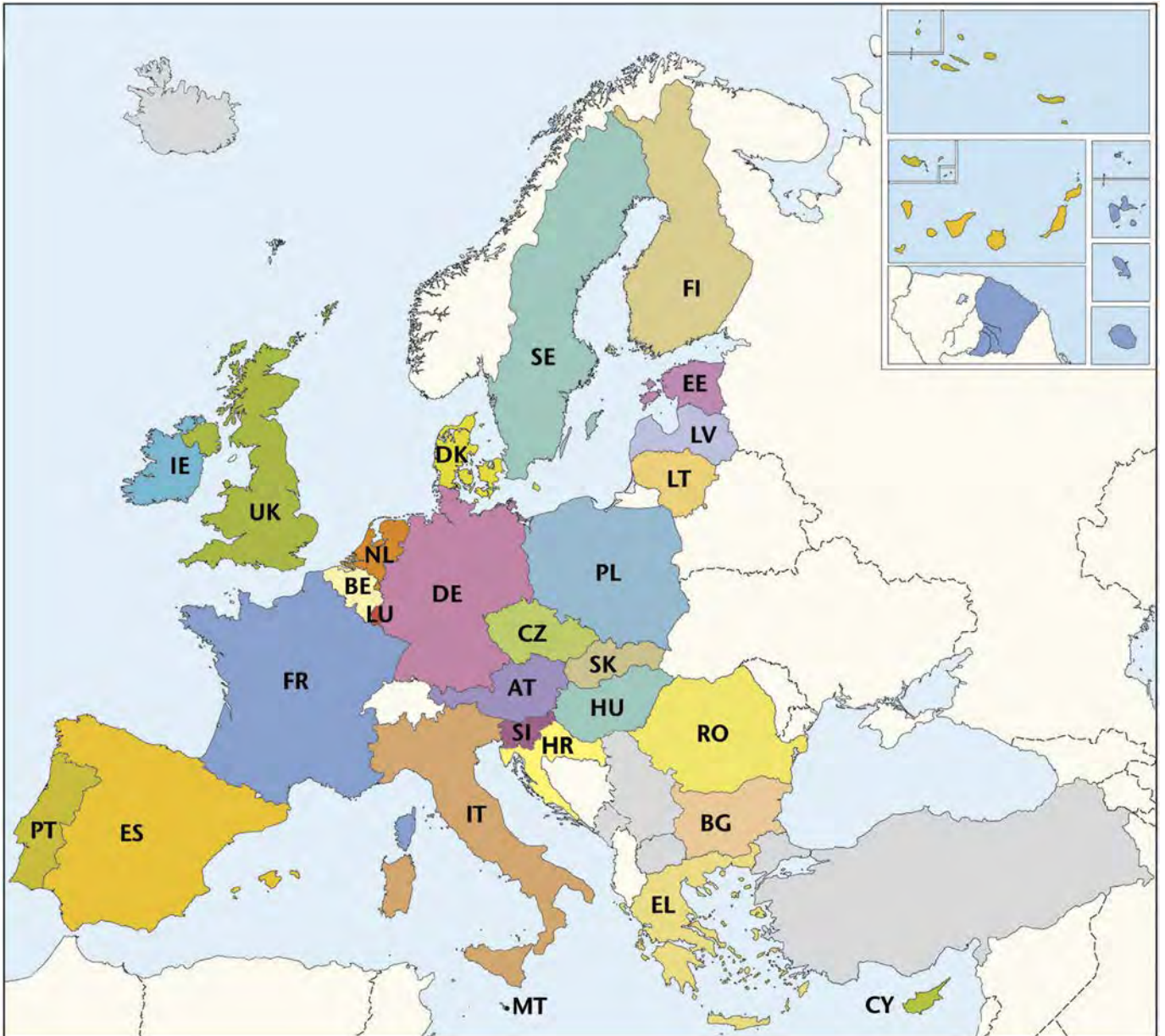
KYPROS - CYPRUS

Geophysical Map of Cyprus

Km 10 5 0 10 20 30 40 Km

REFERENCE	
Motorway	
Main road	
Rivers	
Lakes	
Town	
Community	
Airport	
UN Ceasefire Line (1974)	
District Boundary	
UK Sovereign Base Area Boundary	

The European Union

AIKAJANA

Kyproksen historia ulottuu 9000-luvulle eKr.

1000 – 900 eKr.	Mykeneläis-akhaialaiset asuttivat Kyproksen ja toivat kreikkalaisen kulttuurin mukanaan saarelle.
30 eKr. – 330 jKr.	Kypros on osa Rooman keisarikuntaa.
330 jKr. - 1191	Kypros on osa Bysantin keisarikuntaa.
1191 – 1571	Kypros on ristiretkeläisten, Temppeliherrain ritarikunnan, Ranskan Lusignojen (1192-1489) ja venetsialaisten (1489-1571) vallan alla.
1571 - 1878	Kypros on osmanien vallan alla.
1878	Kypros siirtyy osmaneilta Britannialle.
1914	Kypros liitetään Britanniaan, kun Turkki asettuu ensimmäisessä maailmansodassa Saksan puolelle.
1923	Lausannen sopimuksen mukaan Turkki luopuu kaikista oikeuksistaan Kyprokseen.
1925	Kypros julistetaan Britannian siirtomaaksi.
1931	Kyproksenkreikkalaisten ensimmäinen kapina Britannian hallintaa vastaan.
1954	Kreikka tuo Kyproksen itsemääräämisoikeuden YK:n yleiskokouksen käsiteltäväksi.
1955 - 1959	Siirtomaavallan vastainen vapautustaistelu Britannian hallintaa vastaan.

- 1959** Kyprokselle myönnetään itsenäisyys Kreikan, Turkin ja Iso-Britannian neuvotteleman Lontoon ja Zurichin sopimuksen mukaisesti.
- 1960 – 16. elokuuta** Kyproksen tasavallan itsenäisyysjulistus.
- 1963** Presidentti Makarios esittää perustuslakiin muutoksia, jotka Turkki ja kyproksenturkkilaisten johtajat hylkäävät. Kyproksenturkkilaisen ääriiliikkeen kannattajat nousevat kapinaan.
- 1964** YK:n rauhanturvajoukot (UNFICYP) saapuvat. Turkki pommittaa ja uhkaa valloittaa Kyproksen.
- 1967** Turkki uhkaa jälleen valloittaa Kyproksen.
- 1968** YK:n tukemat neuvottelut kyproksenkreikkalaisten ja kyproksenturkkilaisten yhteisöjen välillä käynnistyvät yhteisöjenvälisen konfliktin ratkaisemiseksi.
- 1974 – 15. heinäkuuta** Kreikan sotilasjuntan organisoima vallankaappaus Kyproksen tasavallan hallitusta kohtaan.
- 1974 – 20. heinäkuuta** Turkki hyökkää Kyprokseen ja miehittää kaksivaiheisessa operaatiossa 36,2 % tasavallasta.
- 1983** Kyproksenturkkilaisten johto julistaa Turkin tuella Kyproksen tasavallan turkkilaisten miehittämät alueet yksipuolisesti "Pohjois-Kyproksen turkkilaiseksi tasavallaksi" ("TRNC"). YK:n turvallisuusneuvosto ja kaikki muut merkittävät kansainväliset järjestöt tuomitsevat teon ja pyytävät kunnioittamaan Kyproksen tasavallan itsenäisyyttä, suverenisuutta ja alueellista koskemattomuutta. Turvallisuusneuvosto julistaa alueen irtautumisen Kyproksen tasavallasta "oikeudellisesti pätemättömäksi".
- 1990** Kyproksen tasavalta hakee Euroopan yhteisön jäsenyyttä.
- 1998** Jäsenyysneuvottelut Kyproksen ja EU:n välillä alkavat.

2003 – 16. huhtikuuta	Kyproksen tasavalta allekirjoittaa EU:n jäsen sopimuksen Ateenassa.
2004 – 24. huhtikuuta	Kyproksen kreikkalaiset hylkäävät Kyproksen ongelman ratkaisemiseksi tehdyn Annanin suunnitelman (versio V) ylivoimaisella enemmistöllä, sillä ehdotus ei vastannut kansalaisten kysymyksiin. Kyproksenturkkilaiset kannattavat suunnitelmaa.
2004 – 1. toukokuuta	Kyproksen tasavallasta tulee Euroopan unionin jäsen.
2006 – 8. heinäkuuta	Kyproksen presidentti ja kyproksenturkkilaisten johtaja sopivat periaatteista (heinäkuun 8. päivän sopimus), joiden mukaan Kyproksen rauhanprosessi etenee.
2008 – 1. tammikuuta	Kypros liittyy euroalueeseen.
2008 – 3. syyskuuta	Kyproksen presidentti ja kyproksenturkkilaisten johtaja käynnistävät suorat neuvottelut Kyproksen ongelman ratkaisemiseksi.
2010 – 1. lokakuuta	Kyproksen tasavalta juhlii 50-vuotista itsenäisyyttään.
2012 – 1. heinäkuuta – 31. joulukuuta	Kyproksen tasavalta toimii ensimmäistä kertaa Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajana.
2014 – 11. helmikuuta	Kyproksen presidentti ja kyproksenturkkilaisten johtaja sopivat yhteisjulistuksesta, jonka mukaan neuvottelut Kyproksen ongelman ratkaisemiseksi aloitetaan uudelleen.
2015 – 15. toukokuuta	Kyproksen ongelman käsittelyä jatketaan tasavallan presidentin ja kyproksenturkkilaisten uuden johtajan välillä.

LÄHTEET

Lisätietoja löytyy seuraavilta verkkosivuilta:

Kyproksen tasavalta – www.cyprus.gov.cy

Kyproksen tasavallan presidentinkanslia – www.presidency.gov.cy

Parlamentti – www.parliament.cy

Lehdistö- ja viestintävirasto – www.pio.gov.cy

Ulkoministeriö – www.mfa.gov.cy

Puolustusministeriö – www.mod.gov.cy

Maatalous-, maaseutukehitys- ja ympäristöministeriö – www.moa.gov.cy

Oikeusministeriö – www.mjpo.gov.cy

Energia-, kauppa-, teollisuus- ja matkailuministeriö – www.mcit.gov.cy

Työ-, hyvinvointi- ja sosiaaliministeriö – www.mlsi.gov.cy

Sisäministeriö – www.moi.gov.cy

Valtiovarainministeriö – www.mof.gov.cy

Opetus- ja kulttuuriministeriö – www.moec.gov.cy

Liikenne-, viestintä- ja rakennusministeriö – www.mcw.gov.cy

Terveysministeriö – www.moh.gov.cy

Eurooppalaisten ohjelmien, koordinoinnin ja kehityksen pääosasto – www.dgepcd.gov.cy

Tilastopalvelu – www.mof.gov.cy/cystat

Keskuspankki – www.centralbank.gov.cy

Kyproksen matkailuvirasto – www.visitcyprus.org.cy

Kyproksen uutistoimisto – www.cna.org.cy

P.I.O. 26/2017 - 1.500 - Finnish ISBN 978-9963-50-449-7
Julkaisija: Lehdistö- ja viestintävirasto, Kyproksen tasavalta
www.pio.gov.cy

Painettu: Konos Press Ltd